

آیات مبین (علوم قرآنی)

آیات مبین، آیات دارای **مدلول** روشن را می‌گویند.

فهرست مندرجات

- ۱ - اقسام آیات قرآن
  - ۲ - رفع اجمال
  - ۳ - موارد آیات مجمل
  - ۴ - پانویس
  - ۵ - منبع
- ### اقسام آیات قرآن

در یک تقسیم بندی، آیات قرآن بر دو قسم است:

آیاتی که مدلولشان بدون نیاز به چیزی- روشن و معلوم است، و آیاتی که معانی آنها بنفسه روشن نیست. دسته اول را « آیات مبین بنفسه »، « آیات بین » و « آیات بین بنفسه » می‌گویند. بسیاری از آیات از این قبیل‌اند، مثل آیه: (التائبون العابدون الحامدون السائحون الراكعون الساجدون الامرون بالمعروف والنهون عن المنکر والحافظون لحدود الله).

[۱] توبه/سوره ۹، آیه ۱۱۲.

و آیه: (ان المسلمین والمسلمات والمؤمنین والمؤمنات...)

[۲] احزاب/سوره ۳۳، آیه ۲۵.

و آیه: (قد افلح المؤمنون).

[۳] مؤمنون/سوره ۲۳، آیه ۱.

و آیه: (واضرب لهم مثلا اصحاب القرية).

[۴] یس/سوره ۲۶، آیه ۱۳.

و آیه: (یا ایها الذین اوتوا الكتاب آمنوا بما نزلنا مصدقا لما معکم).

[۵] نساء/سوره ۴، آیه ۴۷.

دسته دوم را وقتی به تنهایی- و صرف نظر از اموری که از آنها **رفع اجمال** کرده- لحاظ کنیم « آیات مجمل » می‌گویند، و وقتی همراه با امور رافع اجمال آنها لحاظ کنیم « آیات مبین به غیر »، « آیات مفسر » و « آیات مفصل » می‌گویند.

رفع اجمال

گاهی رفع اجمال به این است که در پی آیه مجمل عبارتی می‌آید که **اجمال** آن را برطرف می‌کند؛ مانند: "من الفجر" در (... حتی یتبین لکم الخیط الابيض من الخیط الاسود من الفجر...).

[۶] بقره/سوره ۲، آیه ۱۸۷.

و گاهی نیز در آیه دیگر و به طور ناپیوسته، از لفظ، یا عبارت مجملی رفع اجمال می‌شود؛ مانند: (الطلاق مرتان...).

[۷] بقره/سوره ۲، آیه ۲۳۹.

این عبارت اجمال دارد، و آیه ۲۲۰ همین سوره

[۸] بقره/سوره ۲، آیه ۲۲۰.

اجمال آن را رفع می‌کند که مراد از آن **طلاق رجعی** است. و گاهی هم مبین و برطرف کننده اجمال، **سنت معصوم** علیه السلام است.

موارد آیات مجمل

زرکشی بسیاری از آیات احکام فقهی مثل **احکام طهارت**، **نماز**، **زکات**، **روزه**، **حج**، **معاملات**، **نکاح**، **حدود** و **دیات** را از قبیل آیات مجمل دانسته است، مثل آیه: (واتوا حقه یوم حصاده).

[۹] انعام/سوره ۶، آیه ۱۴۱.

که **کیفیت زکات**، **نصاب زکات**، **شروط** و **حالات** آن بیان نشده است، و آیه: (ولله علی الناس حج البیت من استطاع الیه سبیلا).

[۱۰] آل عمران/سوره ۳، آیه ۹۷.

که ارکان و **شروط حج** و بسیاری دیگر از احکام حج در آن بیان نشده است.

[۱۱] زرکشی، **مجد بن بهادر**، ۷۴۵ - ۷۹۴ق، **البرهان فی علوم القرآن** (باحثیه)، ج ۲، ص ۱۸۳.

[۱۲] سیوطی، **عبد الرحمان بن ابی بکر**، ۸۴۹ - ۹۱۱ق، **الاتقان فی علوم القرآن**، ج ۳، ص (۵۹-۶۲).

[۱۳] **صالح**، **صیحی**، ۱۹۲۶ -، **مباحث فی علوم القرآن**، ص (۳۰۸-۳۱۱).

۱. ↑ توبه/سوره ۹، آیه ۱۱۲.
۲. ↑ احزاب/سوره ۳۳، آیه ۲۵.
۳. ↑ مؤمنون/سوره ۲۳، آیه ۱.
۴. ↑ یس/سوره ۲۶، آیه ۱۳.
۵. ↑ نساء/سوره ۴، آیه ۴۷.
۶. ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۱۸۷.
۷. ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۲۳۹.
۸. ↑ بقره/سوره ۲، آیه ۲۳۰.
۹. ↑ انعام/سوره ۶، آیه ۱۴۱.
۱۰. ↑ آل عمران/سوره ۳، آیه ۹۷.
۱۱. ↑ زرکشی، محمد بن بهادر، ۷۴۵ - ۷۹۴ق، البرهان فی علوم القرآن (باحاشیه)، ج ۳، ص ۱۸۳.
۱۲. ↑ سیوطی، عبد الرحمان بن ابی بکر، ۸۴۹ - ۹۱۱ق، الاتقان فی علوم القرآن، ج ۳، ص (۵۹-۶۳).
۱۳. ↑ صالح، صبحی، ۱۹۲۶ -، مباحث فی علوم القرآن، ص (۳۰۸-۳۱۱).

منبع

فرهنگ‌نامه علوم قرآنی، برگرفته از مقاله «آیات مبین».